

<http://homehelper.in.ua/>

Фітомеліорація

1. Напрямки фітомеліорації
2. Фітомеліоративні системи і їх класифікація
3. Основні принципи створення зелених насаджень в містах
4. Сільськогосподарська фітомеліорація

Кучерявий В.П. Екологія - Фітомеліорація

Кафедра кормовиробництва, меліорації і метеорології
доцент Ярош А. В. //yaroshanna@nubip.edu.ua

Що почитати?

- Кучерявий В. П. **Фітомеліорація**: Навч. посібник. Львів: Світ, 2003. 540 с.
- Кучерявий В. П., Генік Я. В., Дида А. П., Колодко М. М. **Рекультивация та фітомеліорація**: Навч. посібник. Львів: ГАФСА, 2006. 117 с.
- Кучерявий В.П. **Урбоекологія, фітомеліорація: витоки і шляхи розвитку** / В.П. Кучерявий // Екологічна безпека та збалансоване ресурсокористування. 2011. № 2. С. 25-30.
- Заіменко Н. В. **Впровадження новітньої технології хімічної та фітомеліорації кислих і засолених ґрунтів** / Н. В. Заіменко, Н. П. Дідик, Н. Е. Елланська, Б. О. Іваницька, Н. А. Павлюченко, Д. Б. Рахметов, І. П. Харитонова // Наука та інновації. 2016. Т. 12, № 1. С. 66-77.

Фітомеліорація

напрямок
прикладної
екології

дослідження

прогнозування

використання

рослинних
систем

для
покращення

геофізичних

геохімічних

біотичних

просторових

естетичних

характеристики
оточуючого
середовища

проектування

створення

штучних рослинних
угруповань

з високими
перетворюючими
властивостями

Фітомеліорація

- – це напрямок прикладної екології, який займається дослідженням, прогнозуванням і **використанням рослинних систем для покращення** геофізичних, геохімічних, біотичних, просторових та естетичних **характеристик оточуючого середовища**, проектуванням і створенням штучних рослинних угруповань з високим перетворюючими фізичне середовище властивостями.

Фітомеліорація

- це процес використання природної перетворювальної функції рослинності в оптимізації ноосфери

Фітоценотичний покрив є біосферно активним

- виробляє біомасу,
- фіксує вуглекислий газ і молекулярний азот,
- продукує кисень,
- бере участь у біохімічних циклах і ґрунтових процесах.

Принципи фітомеліорації

- Компенсації “+ O₂”
- Опору “- CO₂”
- Посилення
“+ фітонциди”

Напрямки фітомеліорації

(за Кучерявим, 1999 р.):

- **Меліоративна** (лісові культури, посадки і посів рослин на рекультивованих землях),
- **Сануюча** (санітарно-захисні смуги і просто лісові масиви),
- **Рекреаційна** (парки і лісопарки),
- **Інженерно-захисна** (полезахисні та протиерозійні смуги),
- **Архітектурно-планувальна** (міська система озеленення),
- **Етико-естетична** (фітодизайн, розвиток естетичних смаків людини) 😊

2. Фітомеліоративні системи та їх класифікація

- О **Фітомеліоративна система** - це природне чи штучне рослинне угруповання, яке використовується для меліорації навколишнього середовища.

Класифікація фітомеліоративних систем за переважаючими життєвими формами

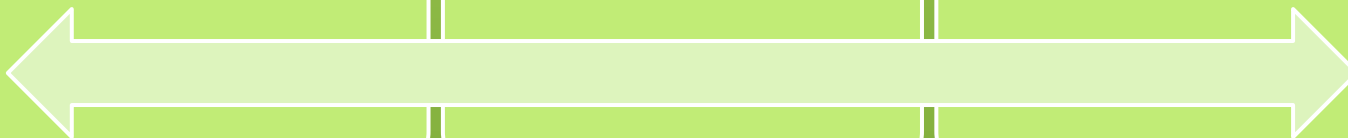
**деревно-
чагарникові**

· трав'янисті

**· водно-
болотні**

Класифікація фітомеліоративних систем за екологічними групами рослин

Класифікація фітомеліоративних систем за походженням

- **природні** фітоценози;
- **спонтанні** фітоценози - порушені природні угруповання і угруповання *синантропних* рослин;
- **штучні** угруповання, які не мають фітоценотичної структури - вуличні чи внутріквартальні насадження з штучним покриттям між деревами;
- **культурні** фітоценози - угруповання створені людиною для отримання продукції (сади, поля).

ЕФЕКТИВНІСТЬ ФІТОМЕЛІОРАТИВНИХ СИСТЕМ

ВИЗНАЧАЄТЬСЯ

- відношенням кількості поглинутої забруднюючої речовини до її загального вмісту;
- відношенням кількості виділеної рослиною меліоративної речовини до фонового місту тієї ж речовини;
- відношенням кількості виділеної речовини до кількості тієї ж речовини, що поглинається (використовується) людиною.

ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ СТВОРЕННЯ ЗЕЛЕНИХ НАСАДЖЕНЬ В МІСТАХ

- принцип **комплексності**: фітосистеми проектується, створюються і використовуються не для однієї мети, а для комплексу фітомеліоративних заходів;
- принцип **відповідності** складу і структури рослинного угруповання (фітоценозу) типу природних умов, штучні біоценози створюються таким чином, що вони структурно і функціонально імітують природні.

КОМПЛЕКСНА ЗЕЛЕНА ЗОНА

- (КЗЗМ)– це науково обґрунтована сукупність території всередині міста і за його межами, яка включає зелені насадження, водні простори та інші елементи природного ландшафту, які є природним каркасом планувальної структури міста і забезпечують рекреаційні, санітарно-гігієнічні, естетичні та соціальні функції з метою створення здорового оточуючого середовища для праці і відпочинку мешканців міст.
- Загальна площа комплексної зеленої зони з розрахунку на одного мешканця становить від 1000 до 2200м² залежно від величини міста.

Куритиба - екомісто

**КЗЗМ виконують три основні функції:
захисну, санітарно-гігієнічну і рекреаційну**

*Кафедра кормовиробництва, меліорації і метеорології
доцент Ярош А. В. //yaroshanna@nubip.edu.ua*

Комплексна зелена зона

- Комплексна зелена зона міста складається з **ядра**, що включає внутрішньоміські зелені масиви, і **зовнішньої зони**.
- **В ядрі** виділяють:
  - мікрорайони і житлові групи (квартали);
  - об'єкти озеленення загального користування і спеціального призначення;
  - об'єкти озеленення вулиць, магістралей, площ;
  - об'єкти озеленення промислових територій.
- **До зовнішньої зони** входять:
  - позаміська забудова і промислові території, курорти і місця відпочинку;
  - дороги;
  - лісові масиви — приміські ліси, лісопарки, захисні насадження, полезахисні і інші смуги;
  - сади, виноградники, розсадники, неозеленені землі;
  - водоймища.

Сільськогосподарська фітомеліорація

Сільськогосподарська фітомеліорація

- **Фітомеліорація** є одним з методів екологічної реставрації деградованих земель.
- Біологічна, сільськогосподарська меліорація деградованих земель з використанням екологічно спеціалізованих видів **ксерофітів, галофітів, псамофітів і гігрофітів** є надійним способом збереження, збагачення та охорони біорізноманіття природних і сільськогосподарських екосистем.

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ

Ксерофіти

Кафедра кормовиробництва, меліорації і метеорології
доцент Ярош А. В. // yaroshanna@nubir.edu.ua

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ

Гігрофіти

Кафедра кормовиробництва, меліорації і метеорології
доцент Ярош А. В. // yaroshanna@nubip.edu.ua

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ

Кохія

Кермек

Солерос

Солянка

Галофіти

Солодка гола

- Особливо перспективним біомеліорантом для ефективного освоєння засолених зрошуваних земель є **солодка гола**, що є одночасно і цінною лікарською і кормовою культурою. На засолених зрошуваних землях з близьким заляганням ґрунтових вод солодка дає з 1 гектара 6 - 8 т сіна та 8 - 10 т солодкового кореня - цінної сировини для фармацевтичної і харчової промисловості

Псамофіти

Осока піщана

Саксаул

Джузгун

Ефективність поліпшення стану ґрунтів - *прогресування*

однорічні
бобові
трави

багаторічні
злакові
трави

багаторічні
бобові трави

травосумі
ші в
сівозмінах

травосуміші
тривалого
використання на
позасівозмінних
ділянках

агростеп

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ

*Кафедра кормовиробництва, меліорації і метеорології
доцент Ярош А. В. //yaroshanna@nubip.edu.ua*